

Zvěčnění - identita vyrytá do kostela

Touha po zachování vlastní identity je jednou z nejhlubších lidských potřeb, která je podvědomě zakořeněná v každém z nás, a díky tomu se po staletí propisuje i do celé společnosti. Je v podstatě jedno, jakou má formu. Pro někoho to může být deník, jindy její odraz ztělesňuje oficiální pomník slavnému rodákovi na náměstí. Jedním z jejích nejzajímavějších projevů jsou ale nápisy, podpisy a vrypy, které po sobě lidé odnepaměti zanechávají na nejrůznějších místech. Tyto více či méně nápadné, často přehlédnutelné vzkazy jsou stejně tak svědectvím o minulosti, jako zlomkovitým záznamem osobního příběhu, ale ze všeho nejvíc zkratkovitou snahou dosáhnout nesmrtelnosti skrze vlastní jméno či drobnou zprávu. A právě tímto tématem se zabývá i nejnovější společný projekt Epose 257 a Vladimira 518 nazvaný prostě Ich war hier – byl jsem tady.

Oba autoři patří mezi nejvýraznější postavy české nezávislé vizuální scény a jejich citlivost pro znakové intervence není náhodná, protože sami mají kořeny v graffiti komunitě, kde patří mezi legendy. Graffiti přirozeně vnímají v historickém kontextu jako součást širších subkulturních jevů a prostředek komunikace mimo tradiční způsoby. Jedno i druhé pro ně logicky disponuje podobnou DNA už proto, že se v obou případech jedná o komunikační nástroj ukotvený vně systému a společenských norem, který slouží jako způsob osobního vyjádření a možnost, jak si bez ohledu na cokoli přisvojit kousek místa ve veřejném prostoru anonymizující době navzdory a ve druhém plánu tak podat důkaz o vlastní existenci. Tyto různorodé symboly přítomnosti mají ale zároveň ještě nadosobní rovinu, je to spontánní součást dialogu mezi člověkem a světem kolem něj.

Epos 257 i Vladimír 518 se fenoménem nápisů v historických budovách začali zabývat intuitivně a nezávisle na sobě už před delším časem. K realizaci jejich projektu je ale přivedla až společná rezidence v broumovském klášteře v zimě 2024. Právě tady, při průzkumu unikátní skupiny barokních dientzenhoferovských kostelů v okolí Broumova objevili takové množství lidových nápisů v tak intenzivním rámci, že se rozhodli tento materiál umělecky zpracovat. Nešlo přitom jen o to, že sama sakrální architektura principiálně představuje velmi specifický druh veřejného

prostoru, který má zvláštní režim, emoci a funkce, ale i lokalita, kde se nachází, je výjimečná. Do dneška jde o demograficky, politicky, kulturně a sociálně vyhraněné území, do něhož se někdy fyzicky, jindy jen mediálně nebo úřední cestou infiltrují velké dějiny, aby prosákly a vpily se do života krajiny i jejích obyvatel a skrze ně se zase zpětně vztáhly k tomu, co je přesahuje.

Koncentrovaný mikrosvět, který teritorium Broumovska i prostředí kostela představuje, je pak na lidské úrovni sice nepříliš přehlednou, ale neméně lepkavou pavučinou vztahů, vazeb a interakcí mezi jednotlivci navzájem i mezi nimi a systémem dynamizující každodennost podobným způsobem jako to odráží typologie, kompozice, umístění i formáty nápisů, ať už jsou to jednoduché iniciály, jména, datující nápisy, poznámky a věty s osobním významem nebo obrázkové symboly. Je typické, že se objevují ve všech částech kostela včetně zákristie a začínají se vrstvit v podstatě vzápětí od počátku existence stavby, s kulminací na přelomu devatenáctého a dvacátého století až do současnosti.

První z monitorovaných staveb se stal kostel sv. Markéty v Šonově postavený Kiliánem Ignácem Dientzenhoferem v třetině 18. století, který je typický osmiúhelným půdorysem a orientací směrem k broumovskému klášteru. Po něm následovaly Verněřovice, Heřmánkovice, Božanov... Snímání všech forem, které prováděla restaurátorka Martina Nosková, probíhalo v náročných zimních podmínkách, často za tmy jen s nasazenou čelovkou. Celkem trvalo při dvanáctihodinových směnách zhruba deset dní, jejichž výsledkem bylo jedenadvacet různě velkých panelů s nízkým reliéfem z acrystu na dřevěném jádru. Spolu s nimi vznikla i podrobná fotodokumentace Tomáše Rasla. Na fyzický materiál navázal archivní výzkum v Braunauer Heimatmuseum v bavorském Forchheimu vedený především snahou o ztotožnění nápisů s konkrétními lidmi.

Jednotlivé znaky – fonty nebo piktogramy – jsou zajímavé jak formou, tak obsahem. Odráží se v nich nejen dobová estetika, úroveň vzdělání i individuální zručnost autorů, ale jsou samozřejmě také svědectvím historické situace včetně radikalizujících se politických názorů. Jakkoli jsou Epos 257 a Vladimír 518 důslední a nechávají v rámci své instalace zaznít i tyto aspekty, ve skutečnosti jim jde o něco

jiného. Cílem jejich vizuální reinterpretace nápisů i panelů s originálními odlitky, je dotknout se konkrétních lidí v detailu chvíle, kdy „se to dělo“. Zopakovat rituál starý často víc než století a symbolicky se octnout na hraně nože, který nápis tehdy vyrýval.

Radek Wohlmuth